

FC8010

Finanční gramotnost 1

Peněžní gramotnost

Peníze

Funkce peněz:

- prostředek směny (*vzácné, dělitelné, odolné*)
- uchovatel hodnot (*stejně jak u jiných aktiv, ale jsou vysoko likvidní*)
- zúčtovací jednotka (*určuje cenu ostatních statků*)

Hlavní přínos peněz:

Osvobození od barteru a nutnosti hledání oboustranné shody potřeb.

Formy peněz:

- oběživo = mince a papírové peníze (bankovky nebo státovky)
- bankovní (depozitní) peníze = vklady bez výpovědní lhůty a šeky
- kvasipeníze = termínované vklady a likvidní cenné papíry (statní obligace)

Peníze

Měna:

- Měna = národní forma peněz
- znaky měny: název; základní hotovostní druhy; nominální strukturu; výlučnost jako zákonného platidla; pravidla emise...

Poptávka po penězích (*Proč chceme peníze?*)

≠ snaha být co nejvíce bohatý

= snaha držet peníze namísto jiných aktiv

Poptávku determinuje volba jednotlivce o struktuře jeho bohatství.

Peníze jsou aktivem:

- s nejvyšší likviditou
- s nízkým rizikem
- s nulovým výnosem

Peníze

Transakční motiv

- držba peněz za účelem provedení běžných transakcí
- způsoben časovým nesouladem mezi peněžními příjmy a výdaji;
- porovnávání (likvidita vs. výnos)

Opatrnostní motiv

- držba peněz z důvodu jejich nízkého rizika
- porovnávání (riziko vs. výnos)

Spekulativní motiv

- držba peněz jako jedné z forem aktiv
- porovnávání (riziko vs. výnos)

Peníze a jejich nabídka (banky a ti ostatní)

Centrální banka

- veřejná instituce s monopolem na emisi peněz.
- jejím hlavním deklarovaným cílem je stabilita měny.

Komerční banky

- soukromé subjekty zabývající se finančním zprostředkováním.

Nebankové subjekty

- soukromé subjekty disponující přebytečnými penězi

Banky a bankovní systém

Banka

- finanční instituce, která přijímá vklady a poskytuje úvěry

Bankovní systém

- souhrn všech bankovních institucí v dané zemi a uspořádání vztahů mezi nimi

Jednostupňový bankovní systém

- jediná banka plní funkci centrální banky, komerční banky a investiční banky a prakticky řídí činnost ostatních bank

Dvoustupňový bankovní systém

- centrální banka je oddělena od obchodních bank

Peníze - nabídka

Tvorba peněz

- centrální banka ovlivňuje nabídku peněz pomocí:
  - a) **operací na volném trhu**
    - ✓ *nákupy a prodeje cenných papírů ovlivňuje množství peněz (M1) v oběhu*
  - b) **povinných minimálních rezerv**
    - ✓ *jejich změnou centrální banka mění schopnost komerčních bank poskytovat nové úvěry a měnit tak množství peněz (M1)*
    - ✓ *peněžní multiplikátor = změna množství peněz při změně výše rezerv*

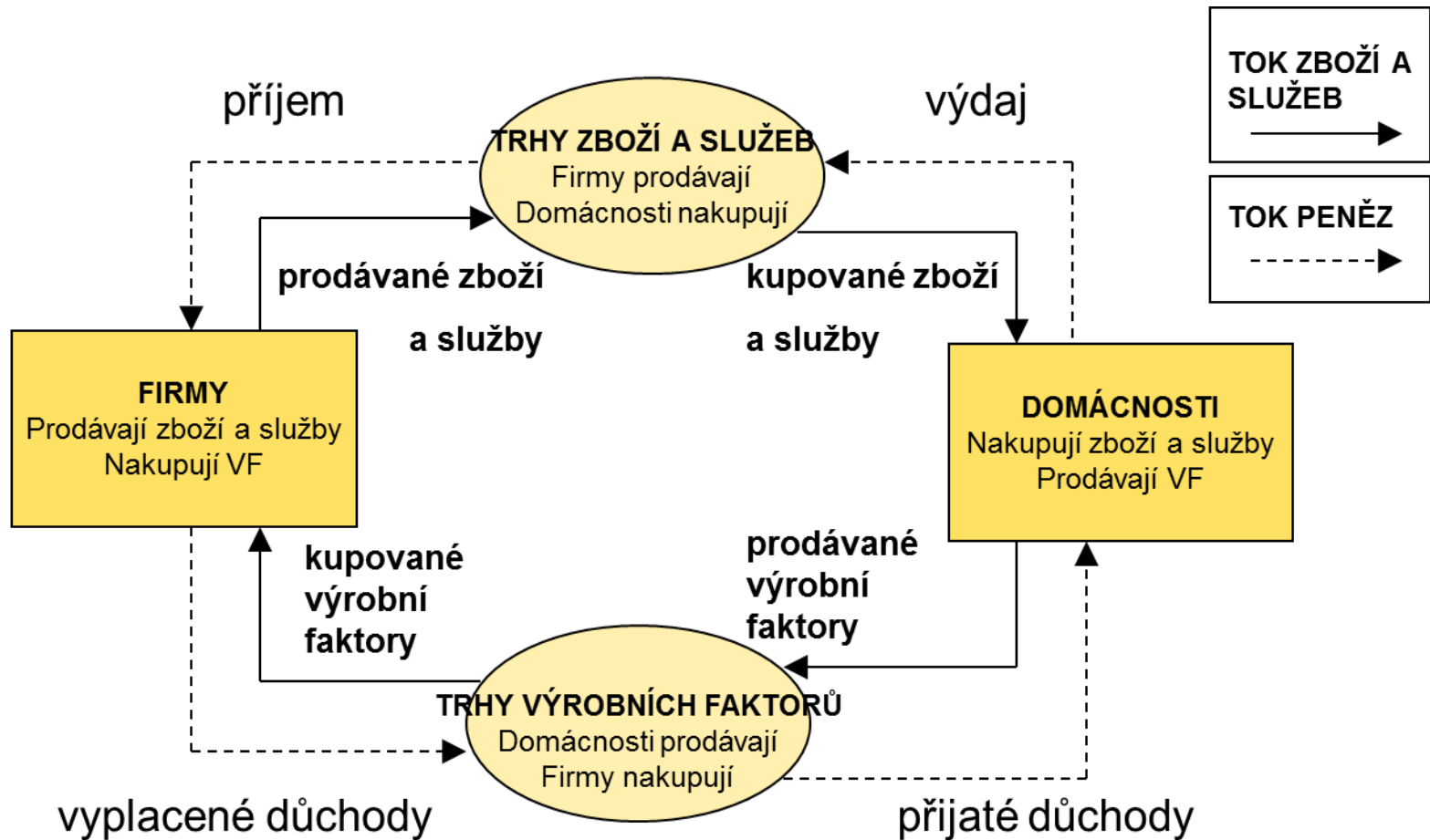
FC8010

Finanční gramotnost 1

Cenová gramotnost

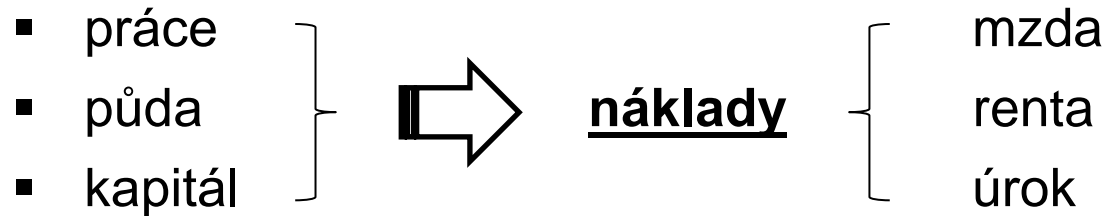

Trh statků (zboží a služeb)

Výrobce

Výrobce je producentem statků, k produkcí kterých využívá kombinace výrobních faktorů – ekonomické členění:

Motivací výrobce je dosahování **zisku**, jako rozdílu mezi výnosy a náklady.

Vztahy mezi **výnosy, náklady a ziskem**:

zisk = výnosy – náklad

výnosy = množství * cena

náklady = fixní + variabilní = průměrné * množství

mezní náklady = přírůstek nákladů při změně produkce o jednotku

Variabilní náklady & Fixní náklady

Členění nákladu v závislosti od jejich reakce na změnu objemu produkce

- **Variabilní náklady**

- ✓ *Náklady, jejichž výše se mění v závislosti od změny objemu produkce*
- ✓ *typicky: materiálové náklady*

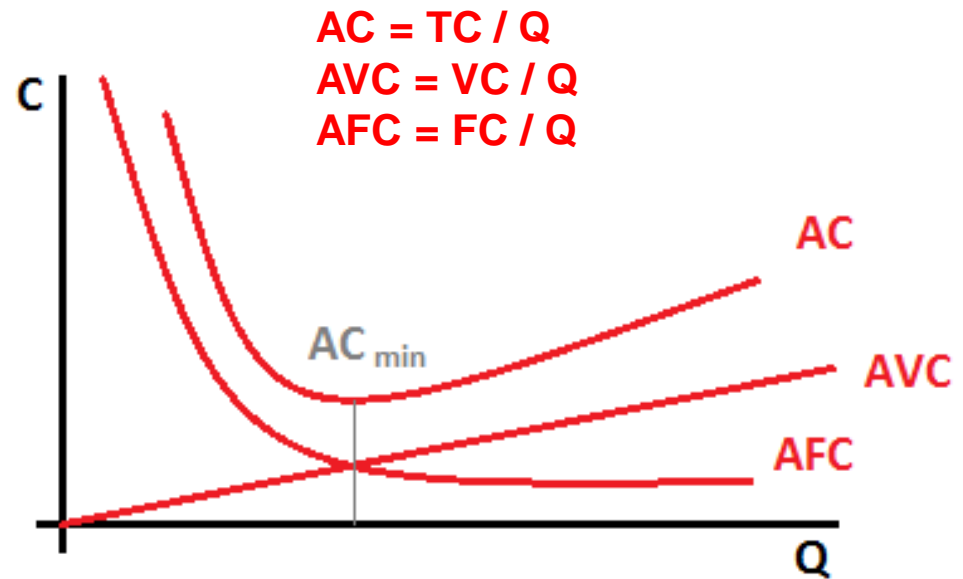
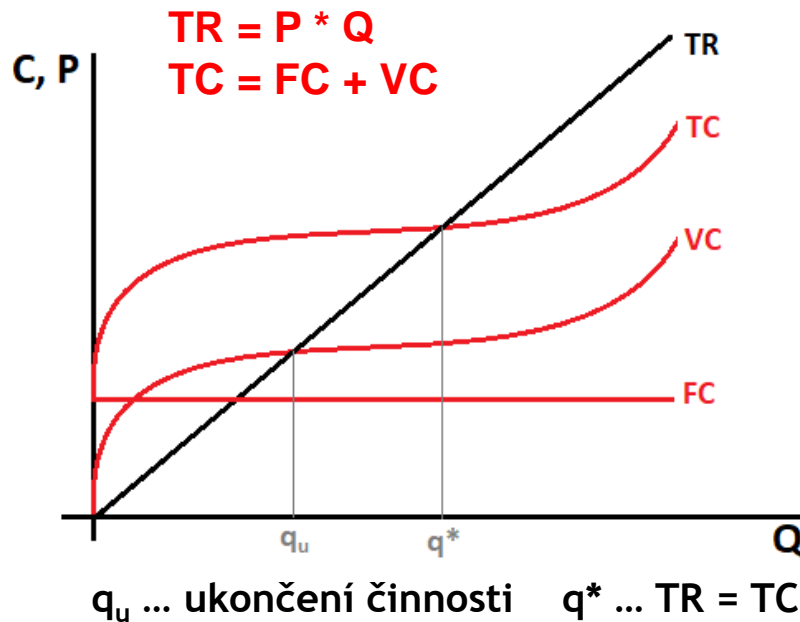
- **Fixní náklady**

- ✓ *Náklady, jejichž výše se nemění z důvodu změny objemu produkce*
- ✓ *typicky: odpisy nebo nájem prostor*

??? Mzdové náklady, marketingové náklady... ???

Výrobce

Výnosy, náklady a zisk graficky

TR = Total Revenues = celkové výnosy

TC = Total Costs = celkové náklady

FC = Fixed Costs = fixní náklady (nemění se při změně objemu produkce)

VC = Variable Costs = variabilní náklady (mění se při změně objemu produkce)

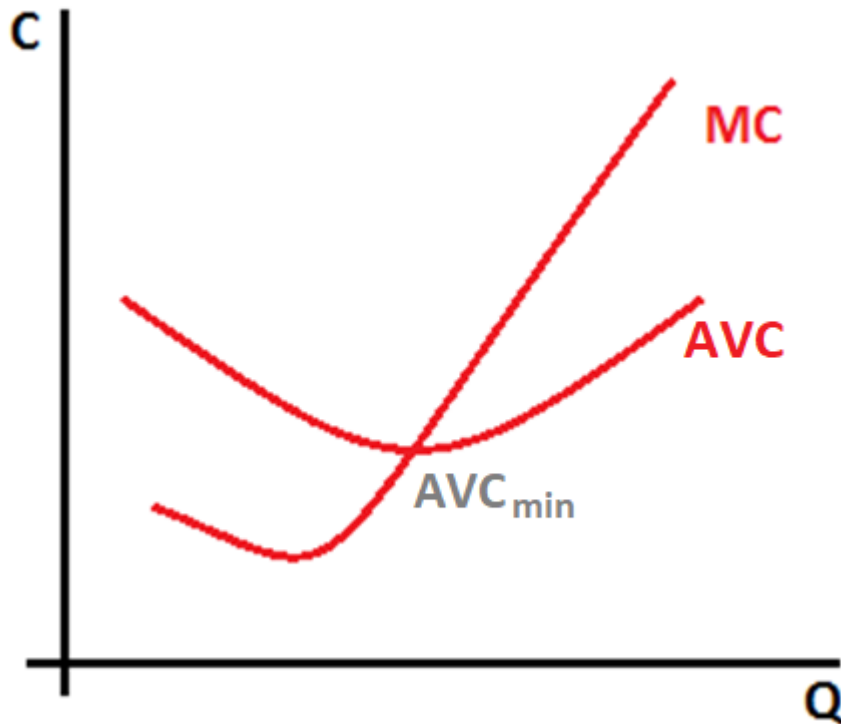
AC = Average Costs = průměrné náklady

Q = Quantum = množství

P = Price = cena

Výrobce

Odvození individuální nabídkové křivky

Pro výrobce jsou stěžejní **mezní náklady**.

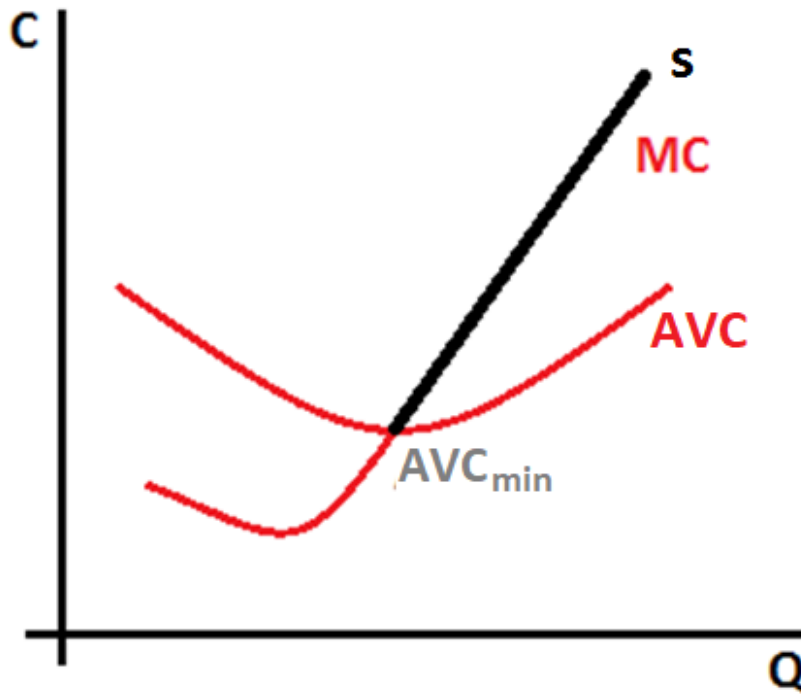
Mezní náklady (MC) vyjadřují přírůstek nákladů spojený s produkcí poslední jednotky statku při daném množství produkce.

Pro mezní náklady platí, že v krátkém období nejprve klesají (dochází k efektivnějšímu využívání výrobních faktorů) a následně od určitého množství produkce přecházejí do narůstajícího průběhu v důsledku nemožnosti neomezeného navyšování výrobních faktorů a následného přetěžování zapojovaných výrobních faktorů nad míru jejich efektivního využívání.

Průměrné variabilní náklady (AVC) klesají až do objemu produkce, kdy další produkováná jednotka je spojená s vyššími náklady (MC), než jsou průměrné náklady při daném množství (AVC). Logicky pak rostoucí mezní náklady zvyšují i průměrné variabilní náklady.

Výrobce

Odvození individuální nabídkové křivky

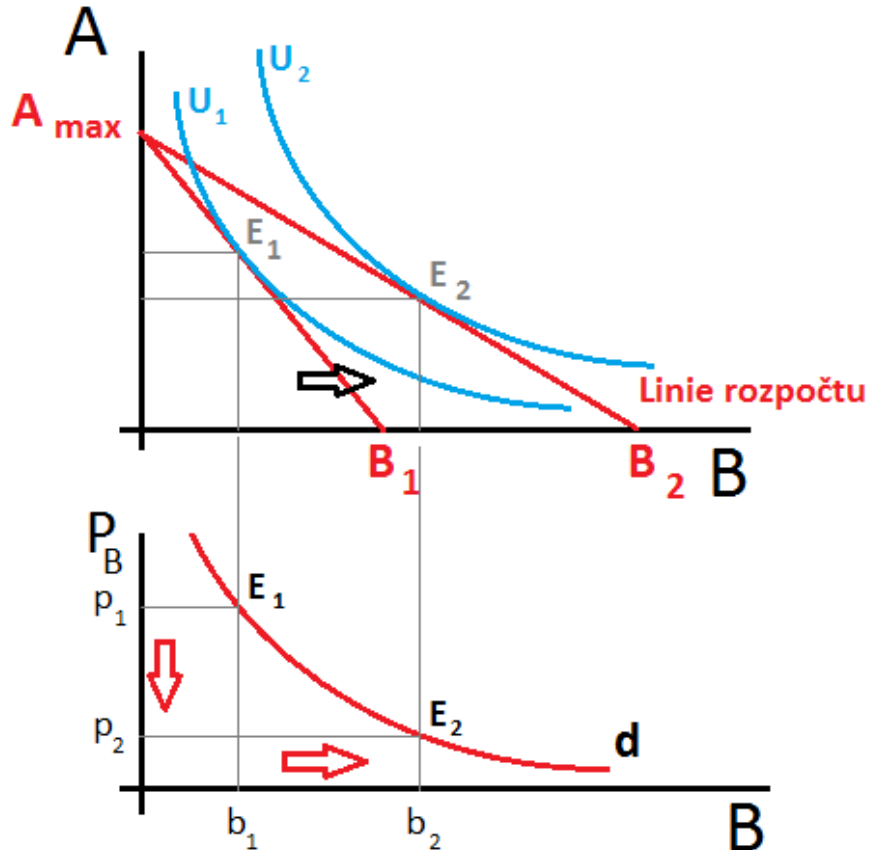
Výrobce je ochoten na trh nabízet určité množství produkce při ceně, která pokrývá náklady na produkci poslední jednotky daného množství produkce (MC). Jinak by se výrobcí nevyplatilo poslední jednotku daného množství produkovat (pokud by ji nemohl nabízet za alespoň za výrobní náklady).

Proto **individuální nabídkovou křivku** tvoří jenom část křivky mezních nákladů.

Současně je tvořená tou částí křivky mezních nákladů, která je výše než křivka průměrných variabilních nákladů, což odpovídá poznatku z grafického znázornění vztahů výnosů a nákladů (viz q_u - ukončení činnosti).

Spotřebitel

Odvození individuální poptávkové křivky

Pokud se mění ceny jednoho statku, za podmínky ceteris paribus, mění se linie rozpočtu a taky množství daného statku, které spotřebitel preferuje.

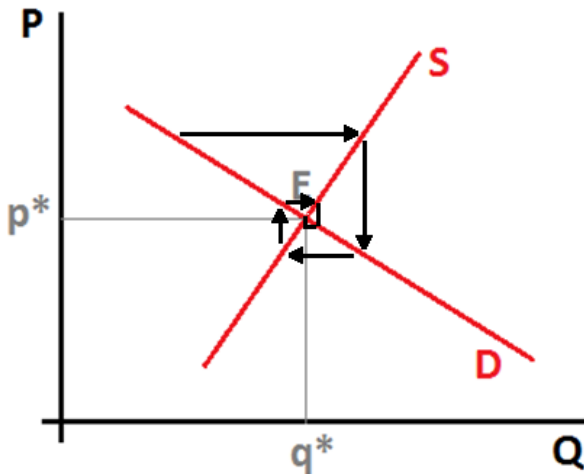
Z toho lze odvodit, že:

- při poklesu ceny daného statku jeho spotřebované množství stoupá
- při nárůstu ceny daného statku jeho spotřebované množství klesá

Daný vztah se označuje jako zákon klesající poptávky.

Trh a tržní mechanismus

Nabídka (S - *supply*) a poptávka (D - *demand*) se potkávají na trhu a jejich vzájemným působením prostřednictvím tržního mechanismu se dosahuje rovnovážní ceny (p^*) a rovnovážního množství (q^*).

Trh dosahuje rovnováhy, tedy stavu, kdy je dosaženo rovnovážní ceny (p^*) a rovnovážního množství (q^*), prostřednictvím tržního mechanismu.

Ten funguje v několika krocích jako interakce mezi výrobcí a spotřebiteli. Jak ilustruje obrázek, pokud je cena vyšší než rovnovážná cena, vzniká přebytek. Současně výrobci nejsou schopni dané množství produkce realizovat za danou cenu, ale jenom při nižší ceně (při které existuje poptávka po daném množství). Tato cena ale motivuje výrobce k omezení výroby, což vede k nedostatku. Nižší objem produkce ale lze realizovat tentokrát za vyšší cenu. Ta ale vede k přebytku...

Rovnováha se ustálí, když je nabízeno právě takové množství produkce, které je současně i poptáváno.

Trh a tržní struktury

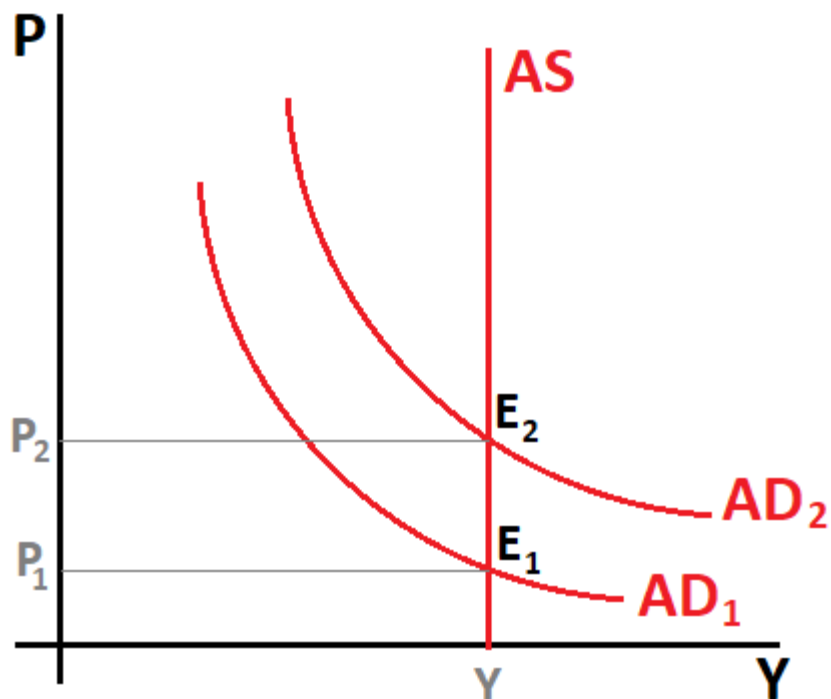
Na trhu působí subjekty (spotřebitelé a výrobci) a dle množství těchto subjektů a podmínek jejich působení na trhu lze trhy rozdělit do struktur.

Konkurence = mezi subjekty (nabídka a poptávka) a mezi výrobci

- **Dokonalá konkurence**
  - ✓ *mnoho výrobců, identický produkt, bez bariery vstupu a výstupu*
- **Monopolistická konkurence**
  - ✓ *mnoho výrobců, diferencovaný produkt, malé bariery vstupu a výstupu*
- **Oligopol**
  - ✓ *málo výrobců, diferencovaný produkt, značné bariery vstupu a výstupu*
- **Monopol**
  - ✓ *jeden výrobce, specifický produkt, specifické podmínky působení na trhu*

Ekonomický cyklus

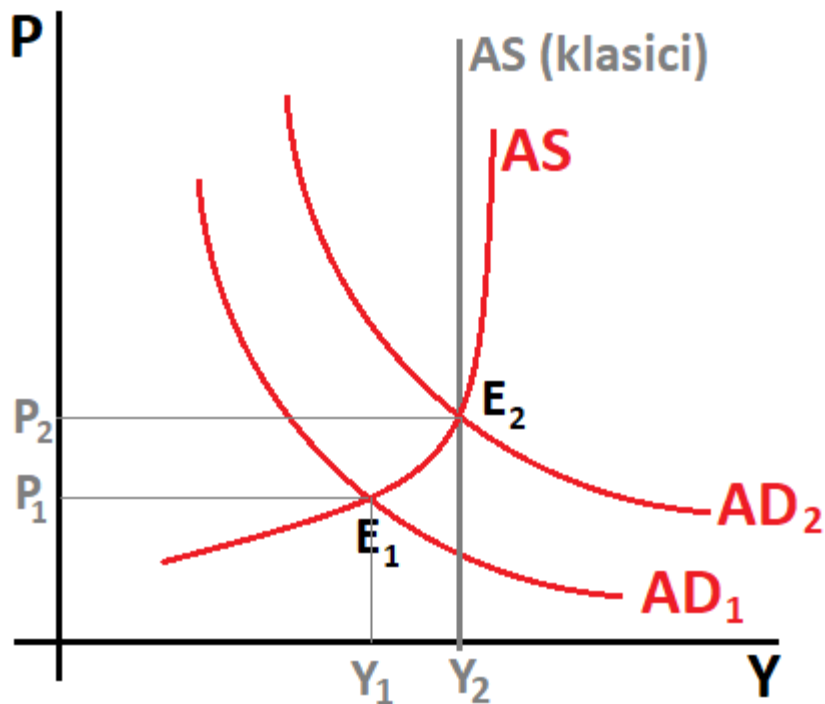
Klasický model

- Agregátní nabídková křivka (AS) je vertikální – nabídka je v daném modelu konstantní a nezávislá od ceny produkce.
- Producenti totiž využívají plně svých produkčních kapacit a tudíž nemají možnost měnit výšku své produkce.
- Změna agregátní poptávky ($AD_1 \rightarrow AD_2$) tudíž vyvolá jenom změnu cenové hladiny v ekonomice, bez dopadu na produkt dané ekonomiky.

Ekonomický cyklus

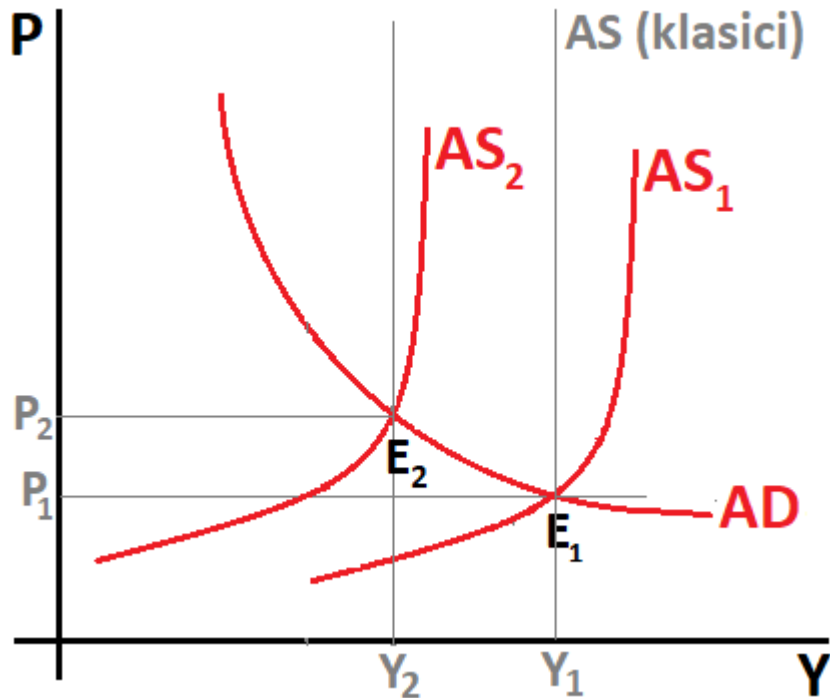
Keynesiánský model

- Agregátní nabídka (AS) má tvar zalomené křivky, a tedy v modelu dochází ke změně cenové hladiny i objemu výstupu ekonomiky.
- Producenti totiž nevyužívají výrobních kapacit v plné výši a tudíž jsou schopni operativně reagovat změnou výše produkce – výstupu ekonomiky.
- Změna agregátní poptávky ($AD_1 \rightarrow AD_2$) tedy vyvolá změnu výstupu ekonomiky, a také změnu cenové hladiny.

Ekonomický cyklus

Slumpflace

= nabídkový šok

- Amerika v 70 letech
- V důsledku ropných šoků – náhlému snížení objemu produkce ropy zeměmi OPEC a tím zvýšením její ceny
- S poklesem výstupu ekonomiky je spojen nárůst cenové hladiny (inflace)

FC8010

Finanční gramotnost 1

Rozpočtová gramotnost

Rozpočtová gramotnost

... představují kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovit finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančních hlediska.

Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované:

- ✓ **správu finančních aktiv** (např. vkladů, investic, pojištění...)
- ✓ **správu finančních závazků** (např. úvěrů, leasingů, půjček...)

To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.

Rozpočet

Představuje přehled zahrnující příjmy a výdaje určitého subjektu.

Je to plán, který se stavuje na určité období, a který se může, ale nemusí v realitě naplnit. Pak lze rozlišit:

- ✓ *Vyrovnaný rozpočet*
- ✓ *Přebytkový rozpočet*
- ✓ *Deficitní rozpočet*

Nejdůležitější části rozpočtu domácností:

- ✓ *Stále příjmy*
- ✓ *Nahodilé příjmy*
- ✓ *Stále výdaje*
- ✓ *Nahodilé výdaje*
- ✓ *Rezerva*

Rozpočet – příjmy (domácnost)

Měsíční příjmy domácnosti	
Druh příjmu	Položka
Pravidelný	Čistá mzda 1
Pravidelný	Čistá mzda 2
<i>Celkem z Pravidelný</i>	
Nepravidelný	Brigáda
Nepravidelný	Odměny, výhra, dědictví,..
<i>Celkem z Nepravidelný</i>	

Rozpočet – výdaje (domácnost)

Měsíční výdaje domácnosti		Děti	Oblečení	Doprava	Jízdné	Zábava	Jiné
Druh výdaje	položka	Děti	Hračky a hry	Doprava	Povinné ručení	Celkem z Zábava	
Bydlení	Nájemné	Děti	Školné	Doprava	Pojištění automobilu	Půjčky	Osobní půjčky
Bydlení	Hypotéka	Děti	Školní potřeby	Doprava	Údržba automobilu	Půjčky	Studentské půjčky
Bydlení	Fond oprav, údržby	Děti	Peníze na obědy	Doprava	Jiné	Půjčky	Kreditní karta
Bydlení	Telefon	Děti	Poplatky za zájmové org.	<i>Celkem z Doprava</i>		Půjčky	Jiné
Bydlení	Mobilní telefon	Děti	Hlídnání	Pojištění	Nemovitosti	<i>Celkem z Půjčky</i>	
Bydlení	Elektrina	Děti	Jiné	Pojištění	Úrazové pojištění	Úspory, investice	Penzijní připojištění
Bydlení	Vytápění - dřevo	<i>Celkem z Děti</i>		Pojištění	Životní pojištění	Úspory, investice	Stavební spoření
Bydlení	Vodné a stočné	Domácí zvířata	Krmení	Pojištění	Jiné	Úspory, investice	Spoření na vzdělání
Bydlení	Kabelová televize	Domácí zvířata	Lékařská péče	<i>Celkem z Pojištění</i>		Úspory, investice	Jiné
Bydlení	Poplatek za televizi	Domácí zvířata	Jiné	Jídlo	Nákup potravin	<i>Celkem z Úspory, investice</i>	
Bydlení	Poplatek za rozhlas	Celkem z Domácí zvířata		Jídlo	Jídlo v restauracích	Další výdaje	Dovolená
Bydlení	Likvidace odpadu	Dospělí	Oblečení	Jídlo	Závodní stravování	Další výdaje	Auto - leasing
Bydlení	Jiné	Dospělí	Poplatky za osobní zájmy	Jídlo	Jiné	Další výdaje	
<i>Celkem z Bydlení</i>		Dospělí	Jiné	<i>Celkem z Jídlo</i>		Další výdaje	
		<i>Celkem z Dospělí</i>				<i>Celkem z Další výdaje</i>	
						CELKOVÉ VÝDAJE	

**V případě dotazů
se neváhejte zeptat...**

... kdo se ptá, ten se hodně doví :)